

POSTANOWIENIE

Dnia 15 grudnia 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Szanciło

w sprawie z powództwa H. O.

przeciwko M. O.

o ustalenie nieważności umowy, ewentualnie o zobowiązanie do złożenia

oświadczenia woli, ewentualnie o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 15 grudnia 2020 r.,

na skutek skargi kasacyjnej powoda

od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 10 stycznia 2020 r., sygn. akt V ACa (...),

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od H. O. na rzecz M. O. kwotę 5.400 zł (pięć tysięcy czterysta złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym;

3. przyznaje adw. A. K. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) wynagrodzenie w kwocie 3.600 zł (trzy tysiące sześćset złotych), podwyższoną o kwotę podatku VAT, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną powoda H. O. od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 10 stycznia 2020 r. Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W judykaturze już wielokrotnie wypowiedziano się na temat charakteru skargi kasacyjnej (zob. np. postanowienie SN z dnia 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18). Wskazano m.in., że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej.

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony - co należy podkreślić - wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona.

W ocenie skarżącego skarga jest oczywiście uzasadniona, ponieważ w toku postępowania apelacyjnego i podejmowanych czynności decyzyjnych związanych

z wydaniem zaskarżonego orzeczenia nie została zrealizowana zarówno funkcja rozpoznawcza, jak i kontrolna sądu odwoławczego.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., jeżeli zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa niepodlegającymi różnej wykładni (zob. postanowienie SN z dnia 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16) i w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe (zob. postanowienia SN: z dnia 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, z dnia 2 czerwca 2016 r., III CSK 113/16; z dnia 27 października 2016 r., III CSK 217/16; z dnia 29 września 2017 r., V CSK 162/17; z dnia 7 marca 2018 r., I CSK 664/17; z dnia 18 kwietnia 2018 r., II CSK 726/17; z dnia 5 października 2018 r., V CSK 168/18).

Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. postanowienie SN z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 i przywołane tam orzecznictwo). Natomiast skarżący, przedstawiając - jako okoliczność uzasadniającą rozpoznanie skargi kasacyjnej - „oczywiste naruszenie prawa”, powinien wykazać kwalifikowany charakter tego naruszenia (zob. postanowienia SN: z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 100; z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49).

Skarżący nie wykazał, aby zaskarżone orzeczenie było dotknięte tego rodzaju nieprawidłowością. Wiążąc ją z zarzutem naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., pominął, że zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów, a w orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi wątpliwości, iż dotyczy to m.in. zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. (zob. np. postanowienie SN z dnia 23 listopada 2005 r., III CSK 13/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 76; wyroki SN: z dnia 26 kwietnia 2006 r., V CSK 11/06; z dnia 8 maja 2008 r., V CSK 579/07; z dnia 16 listopada 2012 r., III CSK 73/12; z dnia 14 lutego 2013 r., II CSK 292/12; z dnia 23 czerwca 2016 r., V CSK 536/15; z dnia 13 kwietnia 2017 r., I CSK 93/17; z dnia 1 grudnia 2017 r., I CSK 84/17;

z dnia 11 marca 2020 r., I CSK 688/18; z dnia 27 sierpnia 2020 r., I CSK 411/19). Skonstruowany w ramach podstawy art. 398³ § 1 k.p.c. zarzut kasacyjny oparty na wykazywaniu przez skarżącego wadliwej oceny dokonanej przez sąd II instancji zgromadzonych dowodów, ze względu na treść art. 398³ § 3 k.p.c., nie może prowadzić do uwzględnienia skargi kasacyjnej, a tym samym nie może być również oczywiście uzasadniony. Argumentacja zawarta w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania koncentruje się wokół zarzutów, których zgłaszanie w postępowaniu kasacyjnym jest niedopuszczalne. Skarga kasacyjna jest bowiem instrumentem prawidłowości stosowania prawa przez sądy, a nie instrumentem kontroli ustaleń faktycznych przyjętych za podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

O oczywistej zasadności skargi nie świadczy też zarzut naruszenia art. 382 i 378 § 1 k.p.c. Przede wszystkim, wbrew twierdzeniu skarżącego, Sąd Apelacyjny poświęcił pierwszą część swych rozważań szczegółowemu i merytorycznemu ustosunkowaniu się do zawartego w apelacji powoda zarzutu wadliwej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, jak również odniósł się do jego zarzutów dotyczących opinii pisemnej biegłej z dziedziny psychiatrii M. J. G. oraz jej ustnych wyjaśnień. Wskazał, że ww. dowody były rzetelne, spójne i dostatecznie wyjaśniły kwestię świadomości powoda w momencie dokonywania umowy darowizny z dnia 24 czerwca 1996 r. Podał, że biegła na rozprawie w dniu 16 maja 2019 r. w sposób niepozostawiający wątpliwości wyjaśniła, że powód miał możliwość świadomego i swobodnego wyrażenia woli, zawierając przedmiotową umowę darowizny. Powód w tamtym okresie zażywał leki, które nie mogły spowodować u niego braku świadomości w wyrażeniu woli przy zawieraniu przedmiotowej umowy. Co istotne, ta opinia nie była jedynym dowodem, na którym oparły się Sądy *meriti*. Przedstawiona przez skarżącego alternatywna ocena materiału dowodowego, podważająca wiążące Sąd Najwyższy ustalenia faktyczne, nie wypełnia podstawy skargi kasacyjnej określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

W związku z tym wymaga podkreślenia, że weryfikacja ustaleń faktycznych na etapie postępowania kasacyjnego – do czego w istocie zmierza skarżący, kwestionując przeprowadzoną przez Sąd Apelacyjny ocenę dowodów, w oparciu o którą Sąd ten przyjął, że nie ma podstaw do kwestionowania podstawy faktycznej

rozstrzygnięcia Sądu I instancji, jest niedopuszczalna i jako taka usuwa się spod kontroli Sądu Najwyższego.

Dodatkowo w podstawach skargi kasacyjnej, nie respektując zasady związania Sądu Najwyższego podstawą faktyczną zaskarżonego orzeczenia, skarżący wprost stawia zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. A jak wielokrotnie wyjaśniał Sąd Najwyższy, ten przepis może jedynie wyjątkowo stanowić skuteczną podstawę kasacyjną, gdy dokonana przez sąd II instancji ocena dowodów jest rażąco wadliwa, sprzeczna z zasadami logicznego rozumowania. W ramach kontroli kasacyjnej Sąd Najwyższy nie kontroluje samej oceny dowodów, a jedynie jej legalność. Skarżący może zatem zakwestionować stanowiącą podstawę ustaleń faktycznych ocenę dowodów, gdy oparta jest na materiale dowodowym zebranym z naruszeniem przepisów regulujących postępowanie dowodowe, w takim wypadku jednak obowiązkiem skarżącego jest przytoczenie tych przepisów i wyjaśnienie, jaki wpływ na treść rozstrzygnięcia miało to naruszenie (zob. np. wyrok SN z dnia 8 listopada 2005 r., I CK 178/05, niepubl.). Taka wyjątkowa sytuacja nie miała miejsca w niniejszej sprawie.

Uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia nie potwierdza również tezy, że Sąd II instancji nie zrealizował funkcji rozpoznawczej i kontrolnej. Skarżący pomija, że w sytuacji, gdy sąd II instancji - jak w rozpoznawanym przypadku - nie uzupełnia postępowania dowodowego, ani po rozważeniu zarzutów apelacyjnych, nie znajduje podstaw do zakwestionowania oceny dowodów i ustaleń faktycznych orzeczenia sądu I instancji, może te ustalenia przyjąć za podstawę faktyczną swojego rozstrzygnięcia.

Konkludując, skonfrontowanie zaskarżonego orzeczenia z uzasadnieniem wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie pozwala na stwierdzenie, by spełniona została przesłanka oczywistej zasadności skargi, o której mowa wyżej.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego strony pozwanej, jako wygrywającej w całości, orzeczono na podstawie § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2

rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 265 ze zm.).

O kosztach pełnomocnika z urzędu orzeczono na podstawie § 8 pkt 7 w zw. z § 16 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 18), zgodnie z wnioskiem zawartym w skardze kasacyjnej. Zasadne byłoby uwzględnienie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 kwietnia 2020 r. (SK 66/19, Dz.U. z 2020 r., poz. 769), a więc zastosowanie § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.), ale wskazany wniosek pełnomocnika był dla Sądu Najwyższego wiążący.